

© **Світлана КОСТИЛЄВА**

ІНШИЙ ПОГЛЯД НА ОКУПАЦІЮ КИЄВА

[Рецензія на книгу: Київ очима ворога: дослідження, документи, свідчення / Ін-т історії України НАН України, Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років»; редкол.: Л.В. Легасова (кер. проекту) та ін. – К., 2012. – 504 с.]

Свого часу в радянській науці сформувалася одна доволі специфічна тенденція – удослідження з історії Другої світової війни практично не приділялась увага вивченню життя в окупованому Києві. Радянська історіографія з неприхованою байдужістю ставилася до вивчення життя в окупованих містах СРСР. У роки існування Радянського Союзу ніхто не був зацікавлений в об'єктивному дослідженні тих побутових, соціальних, релігійних, культурних та інших процесів, які відбувалися в окупованій гітлерівцями Україні. Головна увага істориків зосереджувалася винятково на вивченні партизанського руху та інших форм активного чи пасивного опору. Виникла доволі дивна ситуація, при якій література про рух Опору налічує сотні праць, а науковий доробок про об'єкт цієї боротьби (народ) – усього декілька позицій.

Життя населення в окупованих містах під час Другої світової війни становить значний науковий інтерес. Адже війна стала випробуванням для всього суспільства, зачепивши так чи інакше кожного окремого громадянина. Війна поставила нові складні проблеми, загострила старі й рельєфно виявила слабкі місця суспільного буття. Архівні документи та фотографії дозволяють через відображення мікросвіту повсякденності відчувати й реконструювати спосіб життя українського суспільства в умовах війни та зміни в настроях людей і в суспільній свідомості загалом.

У вітчизняній історіографії традиційно – ось уже понад 60 років – не згасає інтерес до наукового осмислення історії України часів Другої світової війни. Особливо активізувалися наукові пошуки впродовж останніх двадцяти років. У царині воєнних студій працює велика група дослідників. Існує вагомий чинник, який постійно «підігриває» інтерес до вивчення подій війни. Йдеться про те, що війна 1939–1945 рр. принесла українському народу чи не найбільш жахливі страждання, які він пережив у ХХ ст., залишила в історичній пам'яті вельми глибокий слід, а її наслідки відчуються донині. Але попри всі неймовірні труднощі, яких зазнав у роки війни український народ, він усе ж зберігся «як етнос, заклав фундамент майбутньої незалежної держави, утвердив власні гідність і авторитет, належне місце серед інших націй світу». На жаль, до цих пір ми не знаємо, як відбувалося це виживання, адже праць, які б

висвітлювали життя і побут українського народу в роки окупації, і досі залишається небагато. Так, новий об'єктивний підхід до висвітлення цього питання притаманний працям сучасних дослідників. Але, на жаль, і тепер проблемі повсякденного життя приділяється недостатньо уваги, в історичних працях ця тема висвітлюється однобоко – лише з погляду місцевого населення.

Шкода, що нині немає жодної праці, яка б показала період окупації Києва очима загарбника. Хоча слід сказати, що поодинокі спроби на сьогодні виникали.

А тому, на нашу думку, книга, яка побачила світ у 2012 р., займе особливе місце серед досліджень з історії нацистської окупації України.

Насамперед хочеться відзначити структуру книги. Матеріал, викладений дослідниками у статтях, відразу отримує підкріплення архівними документами та фотографіями періоду окупації. Усі архівні матеріали, відповідаючи назві книги, дають можливість читачеві поглянути на період окупації Києва очима представника Третього райху.

Також слід відзначити, що фото передають не лише веселі дні окупації для представників «арійської раси», але й похмурі картини виживання пересічних киян.

Високої оцінки заслуговує науковий апарат книги. Читачу, який знайомитиметься з документами та фотографіями, у пригоді стануть іменний та топонімічний покажчики, список скорочень, а також детальні підрядкові коментарі. Підсилюють наукову цінність книги короткі пояснення до фото, у яких досить часто можна прочитати маловідомі факти з історії Києва (1941–1943 рр.). Саме тут вперше знаходимо інформацію про Маріїнський палац за часів гітлерівського панування (С. 470).

Приємно, що спільна праця Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» та Інституту історії України НАН України приносить такі результати. Сподіваємося, що їх плідна співпраця дозволить створити ще не одну подібну книгу з багатим історичним матеріалом.